

Claudia Cieri Via

O novoj ikonologiji: geologija slika na primjeru Mantegninih djela

U ovome radu o novoj ikonologiji autorica raspravlja o ulozu koju u Mantegninim djelima ima stil, s posebnim osvrtnom na geologiju i arheologiju. Interes za umjetnički rad kao objekt (artefakt) i kao sliku u središtu je suvremenoga teorijskog istraživanja; umjetnički pristup presijeca se s antropološkim i onim "vizualnih studija". Kroz analizu umjetničkih predmeta u njihovim stilskim i strukturalnim oblicima, moguće je uhvatiti umjetnikovu namjeru. Izazov ove studije jest osvrnuti se na teorijske pretpostavke, povezujući umjetnost, antropologiju i vizualne studije u odnosu na umjetnost 15. stoljeća, razdoblje kada nastupaju novi teorijski i umjetničko-operativni modeli. Autorica raspravlja o Mantegninu stvaranju "posrednika" te o tome kako njegova umjetnička djela, analizirana stilski i materijalno, izražavaju njegovu namjeru unutar društvenog i kulturnog konteksta njegova vremena, u smislu *art-nexusa*. Stjenovit krajolik prepun nazubljenog kamena na većini Mantegninih slika nije konvencionalna oznaka, već on postaje pokazatelj umjetnikova vlastitog istraživanja. U tom smislu trebamo gledati dalje od Mantegninih specifičnih stjenovitih krajolika, koji postaju nenadani element (ili indeks) rada, koji aktivira odnos između umjetnika i gledatelja, intenzivirajući uključenost obojice. Već u ranim radovima padovanskog umjetnika prepoznaje se "lentikularan" interes za geološke formacije regije Veneto. To doziva u pamćenje "dendrologiju", koju Michael Baxandall pripisuje kamenoj, odnosno drvenoj skulpturi 15. stoljeća sjevera Njemačke. Mantegnin je eksperimentalni interes u tom smislu povezan sa stratigrafskim istraživanjem materijala, što je vidljivo u geologiji njegovih slika. Mantegnino je promatranje prirodnih pojava također povezano s drevnim ruševinama koje pamti s puta na Lago di Gardu. Ovaj odnos između prirode i kulture, između fizičkih mjesta i intelektualnih izleta u potrazi za starinama, daje posebno značenje umjetnikovim istraživanjima dok promatra bazaltne stijene oko jezera Garda, koje možemo vidjeti u djelima kao što su *Molitva u vrtu* iz National Gallery u Londonu, *Raspeće* iz Louvrea i *Sveti Sebastijan* iz Kunsthistorisches muzeja u Beču. U svim su slučajevima arheološka raslojavanja jasno vidljiva. Mantegnino zanimanje za ruševine praćeno je proučavanjem stratigrafije radi rekonstrukcije materijala u njihovoj biti, što je značilo uključivanje njihove naravi i povijesti u slikarske prikaze. Stoga se Mantegnini napuknuti i odlomljeni zidovi pojavljuju kao konglomerat geoloških procesa, dok su ulomci skulpture i spomenici svjedoci o preživljavanju u doba povijesnih i umjetničkih procesa. Ne radi se samo o citiranju starih modela, već i o umjetnikovu promatranju tih modela na temelju čega stvara izvorni izgled materijala, a time i vremensku i materijalnu povijest, prikaz koje impresionira gledatelja. Ovu igru procesa *Prirode i Vremena* donosi i Alberti u svojem traktatu *De Re Aedificatoria*, nalazeći u istom razdoblju savršen slikovni kontrapunkt u Mantegninim slikama poput *Svetog Sebastijana* iz Louvrea. Da bi naznačio i istaknuo sjećanje na antiku, Mantegna koristi *grisaille*, putem kojega stvara ne samo materijalnost, boju i oblik već i slikovnu gustoću. *Grisaille* Mantegni omogućuje stvaranje izvornoga *pathosa* antike, čime se odmiče od pukog prenošenja priče, kako pokazuje pet monokromnih slika koje je naručio venecijanski kardinal Francesco Cornaro na početku 16. stoljeća. Dakle, Mantegna gleda antiku iz vlastite povijesne sadašnjosti. Stil je, stoga, "fenomen rastućeg reda" (citat Rolanda Barthesa), izraz umjetničke namjere kao funkcije društvene potrebe unutar geološkoga i kulturnoga konteksta.